

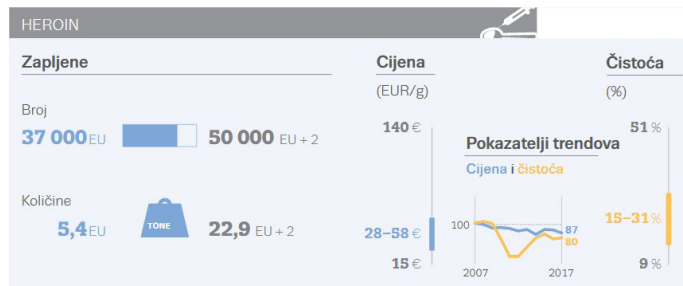
USPOREDBA STANJA PROBLEMATIKE DROGA U REPUBLICI HRVATSKOJ I EUROPI (PREMA ZADNJIM DOSTUPNIM PODACIMA)

U nastavku se daje prikaz posljednjih dostupnih informacija Europskog centra za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA) koje se odnose na Izvješće o tržištu droga EU (2019.) te rezultate EU Analize droga u otpadnim vodama; EU studije provedene u više gradova (2019.) s obzirom da je predstavljanje Europskog izvješća o drogama 2020. uslijed COVID-19 pandemije odgođeno za rujun 2020. Usporedba stanja problematike droga u Republici Hrvatskoj i Europi biti će dostupna sukladno objavi Europskog izvješća o drogama 2020.

Tržište droga

Europljani svake godine na maloprodajnoj razini troše najmanje 30 milijardi EUR na droge. Oko dvije petine tog iznosa troši se na kanabis (39%), 31% na kokain 25% na heroin te 5% na amfetamine i MDMA. Južna Amerika, Zapadna Azija i Sjeverna Afrika važna su izvorišta nezakonitih droga koje ulaze u Europu, a Kina je važna zemlja iz koje se krijumčare nove psihoaktivne tvari. Osim toga, neke droge i prekursori prozevo se kroz Europu na druge kontinente. Isto tako, Europa je područje na kojem se proizvode kanabis i sintetičke droge. Kanabis se uglavnom proizvodi za lokalnu konzumaciju, dok se neke sintetičke droge proizvode za izvoz u druge dijelove svijeta.

Najnoviji podatci o kanabisu pokazuju kako se vrijednost tog tržišta procjenjuje na najmanje 11,6 milijardi EUR, što ga čini najvećim tržištem droge u Europi. Procjenjuje se kako je u protekloj godini kanabis konzumiralo oko 25 milijuna Europljana (u dobi od 15 do 64 godine)

Izvor: Europsko izvješće o drogama 2019., EMCDDA

Kokain je druga najčešće konzumirana nezakonita droga u EU-u čije se maloprodajno tržište procjenjuje na oko 9,1 milijardu EUR. Oko 4 milijuna Europljana (u dobi od 15 do 64 godine) konzumiralo je tu drogu u protekloj godini. I dalje se najviše konzumira na jugu i zapadu Europe, ali tržište pokazuje znakove širenja. Rekordna proizvodnja u Latinskoj Americi dovela je do povećanog krijumčarenja u EU (uglavnom u kontejnerima koji se prevoze morskim putem) gdje su zabilježene rekordne zapljene.

Amfetamini, metamfetamini i MDMA čine oko 5% ukupnog tržišta droga u EU te se maloprodajna vrijednost tržišta amfetamina i metamfetamina u EU procjenjuje na najmanje 1 milijardu EUR, a tržište MDMA na 0,5 milijardi EUR. Oko 1,7 milijuna Europljana (u dobi od 15 do 64 godine) probalo je amfetamine ili metamfetamine u protekloj godini te je njih oko 2,6 milijuna probalo MDMA („ecstasy”). Proizvodnja tih tvari katkad se odvija na „industrijskoj razini” u EU-u za potrebe domaćeg tržišta i za izvoz.

Vrijednost tržišta novih psihoaktivnih tvari nije poznata, ali tijekom 2018. u sustavu ranog upozoravanja EU-a prijavljeno je 55 NPT-a, čime se ukupan broj NPT-a koje se prati povećao na 731. Zemlje iz kojih dolaze te droge ponajprije su Kina i, nešto manjim količinama, Indija. Zahvaljujući odgovorima politike i aktivnostima tijela za izvršavanje zakonodavstva u zemljama iz kojih droge dolaze usporena je pojava NPT-a (tijekom 2014. prijavljena je 101 nova tvar). Ipak, nove psihoaktivne tvari su i dalje ozbiljna prekogranična prijetnja zdravlju, kao i snažne sintetičke opioide, kanabinoidi i „lažni” benzodiazepini koji se pojavljuju na tržištu, te se povezuju s prijavama izvanrednih zdravstvenih situacija i smrtnih slučajeva.

Do kraja 2019. godine EMCDDA je pratio više od 770 novih psihoaktivnih tvari. Do lipnja 2020. godine identificirano je 14 novih psihoaktivnih tvari. Broj novih psihoaktivnih tvari koje se otkrivaju svake

Izvor: Europsko izvješće o drogama 2019., EMCDDA

Maloprodajna vrijednost tržišta heroina u EU procjenjuje se na najmanje 7,4 milijarde EUR godišnje, a opioide (uglavnom heroin) konzumira oko 1,3 milijuna korisnika. Heroin je najčešći opioid na tržištu droga u EU. Afganistan je i dalje najveći svjetski nezakoniti proizvođač opijuma, a pretpostavlja se da je većina heroina koji se može pronaći u Europi proizvedena u Afganistanu ili u susjednom Iranu i Pakistanu. Čistoća heroina je i dalje visoka, a maloprodajna cijena relativno niska (tijekom posljednjeg desetljeća cijena se snizila).

godine svoj su vrhunac doživjele u razdoblju od 2014. do 2015. godine, a od tada je stabilan na razinama sličnima onima zabilježenima u razdoblju od 2011. do 2012. godine.

Utjecaj COVID-19 na EU tržište droga

Nestabilnost izazvana epidemijom COVID-19 je dovela do ubrzane prilagodljivosti okruženja vezanog za kriminalne aktivnosti. *Darkweb* tržište droga, socijalne mreže i aplikacije vezane uz kriptiranu komunikaciju dobili su veću ulogu u osiguravanju dostavljanja droga do konzumenata (smanjenje fizičkih kontakata te plaćanja u gotovini). Skladištenje kanabisa od strane konzumenata u nekim državama doveli su do sniženih maloprodajnih cijena smole i biljnog kanabisa te se bilježi pojava domaće proizvodnje biljnog kanabisa. Nadalje, primijećeno je povećanje cijena te smanjenje čistoće kokaina te se nastavlja krijumčarenje pomorskim putem, dok se krijumčarenje zračnim putem drastično smanjilo. Dostupnost heroina se u nekim zemljama smanjila (ovisno o pravilima vezano za ograničenja kretanja/putovanja) te se bilježe nestašice određenih vrsta droga kao što su sintetski opioidi, *crack* kokain. Nadalje, povećana je potražnja za sintetskim drogama kao što su amfetamini te je uslijed otkazivanja koncerata i festivala primijećena smanjena konzumacija MDMA.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova tijekom 2019. godine na području RH zabilježeno je ukupno 2.867 kaznenih djela povezanih s drogama. Tijekom 2019. godine zbog kaznenih djela zlorabice droga ukupno je prijavljeno 1.273 osoba, od čega 976 odrasle osobe (76,7%), 211 mlađih punoljetnih osoba (16,6%) i 86 maloljetne osobe (6,7%). U odnosu na 2018. godinu, u 2019. godini primijećen je porast broja prijavljenih osoba zbog kaznenih djela zlorabice droge i to za ukupno 8,6%. U 2019. godini ukupno je zabilježeno 10.843 zapljena svih vrsta droga, što je nešto manje u odnosu na 2018. godinu kada je zabilježena 11.268 zapljena.

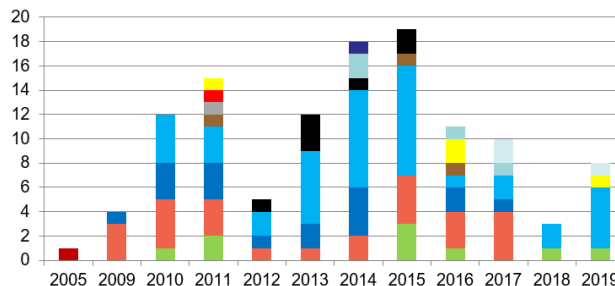
➤ Količina zaplijenjene droge u 2018. i 2019. godini u RH

Vrsta droga	Količina zaplijenjene droge	
	2018.	2019.
Heroin (kg)	5,23	12,25
Smola kanabisa (kg)	49,53	148,35
Biljni kanabis (kg)	4.687,415	2.231,1
Kokain (kg)	108,97	16,44
Amfetamin (kg)	36,5	41,48
Metadon (tablete)	484	142
Ecstasy (kg)	12,27	16,38
LSD (doza)	374	401

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova RH

U Republici Hrvatskoj je od 2005. godine ukupno identificirano 118 novih psihoaktivnih tvari, od čega najviše sintetskih kanabinoide i sintetskih katinona što pokazuje da je isti trend pojave i zapljena na nacionalnoj razini kao i u ostalim državama članicama EU. U Republici Hrvatskoj je u 2019. godini otkriveno 8 novih psihoaktivnih tvari.

➤ Nove psihoaktivne tvari u RH

Izvor: Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić

Prevalencija i trendovi uporabe droga

Prema istraživanjima o zlorabici droga provedenim u općoj populaciji, procjenjuje se kako je više od 96 milijuna odraslih (15-64 godine) bar jednom u životu probalo neku ilegalnu drogu. Nadalje, procjenjuje se kako je 19.1 milijuna mladih odraslih osoba (15-34 godine) konzumiralo drogu u prošloj godini.¹ Kanabis je nezakonita droga koju najčešće konzumiraju osobe svih dobnih skupina.

Prema istraživanju zlorabice sredstava ovisnosti u Republici Hrvatskoj provedenom 2015. godine, životne prevalencije konzumacije kanabisa, kokaina, MDMA i amfetamina (u dobnj skupini od 15 do 64 godine) su niže od europskog prosjeka. Usporedba godišnjih prevalencija konzumacije navedenih droga u dobnj skupini od 15 do 34 godine pokazuje kako je u Republici Hrvatskoj nešto veća prevalencija konzumacije kanabisa i amfetamina.

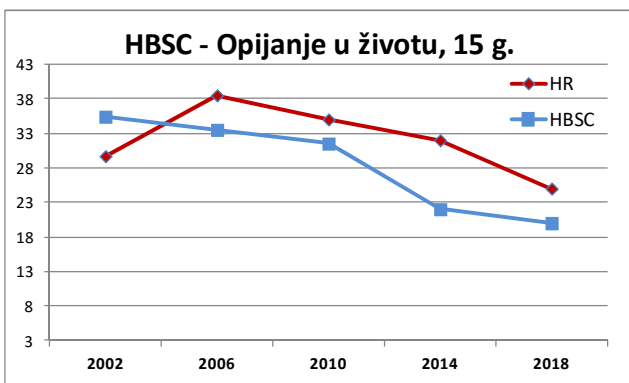
Preliminarni rezultati anketnog istraživanja o zlorabici sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske, provedenog 2019. godine, pokazuju stabilan trend konzumacije ilegalnih droga kod populacije 15-64 te blagi porast njihove konzumacije među populacijom 15-34 u odnosu na prošli val istraživanja. Najčešće korištena ilegalna droga je kanabis – 19 % osoba od 15-64 godine konzumiralo ju je barem jednom u životu, dok je 8 % konzumiralo zadnjih godinu dana. Što se tiče populacije 15-34 godine, 33 % posto njih je probalo kanabis barem jednom u životu, a 18 % zadnjih godinu dana. Godišnje prevalencije uzimanja ilegalnih droga osim kanabisa (amfetamina,

¹ Prevalencija konzumacije droga u posljednjih godinu dana odnosi se na udio ispitanika u uzroku koji su naveli da su uzimali određeno sredstvo ovisnosti u godini koja je prethodila istraživanju.

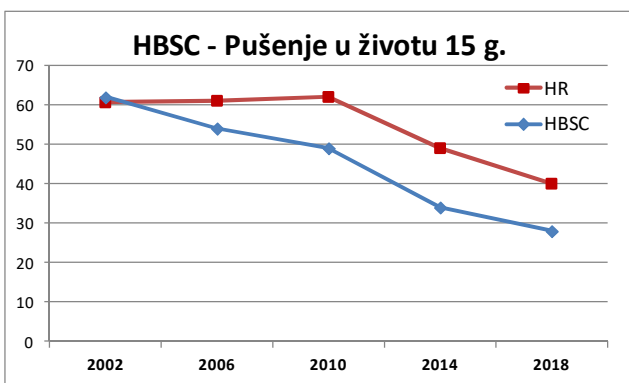
ecstasyja, kokaina, LSD-a i heroina) ispod su 2 %. Druga najčešće konzumirana ilegalna droga među populacijom 15-34 bio je kokain, za razliku od prošlog vala istraživanja kada su na drugom mjestu bili amfetamini.

Dva najznačajnija istraživanja o zdravstvenom i rizičnom ponašanju djece i mladih u kojima sudjeluje naša zemlja su ESPAD i HBSC. U ESPAD istraživanju Hrvatska sudjeluje od samog početka 1995., a u HBSC anketi sudjelujemo od 2002. godine. ESPAD istraživanje bavi se rizičnim i ovisničkim ponašanjem mladih, dok HBSC obrađuje ponašanja vezana uz zdravlje i razne čimbenike koji utječu na zdravlje djece. Posljednja ESPAD anketa provedena je 2019. i rezultati se očekuju.

Prema rezultatima HBSC ankete iz 2018. i dalje smo iznad prosjeka u pogledu konzumacije alkohola. Primjetan je pad trneda u korištenju alkohola, no nedovoljan da se dostigne prosjek zemalja sudionica ankete. Posebno zabrinjava pijenje alkohola i opijanje u mlađim dobnim skupinama (11 g. i 13. g.).

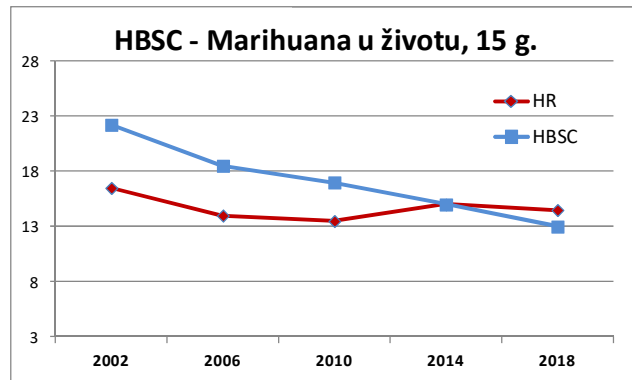

Vezano uz pušenje, još smo uvijek značajno iznad prosjeka. Rezultati iz 2018. pokazuju malo bolju situaciju u odnosu na ranija istraživanja, posebno se to donosi na niže dobne grupe dok su 15-godišnjaci među vodećim zemljama sudionicama (naročito kod pušenja u posljednjih 30 dana). I ovdje su trendovi povoljni no nedovoljni da dostignemo barem prosjek.

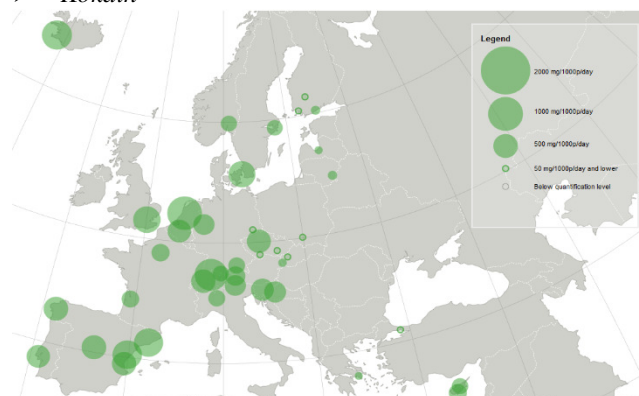
Ako pratimo konzumaciju marihuane 15-godišnjaka u životu vidimo očit pad trenda na nivou svih zemalja (2002. 22 % - 2018. 13 %), no što se tiče Hrvatske,

od početnog pada od 2002. (17 %) do 2010. (14 %), vidi se lagani porast u 2014. i 2018. (15 %). Dok smo u početnim istraživanjima bili ispod prosjeka zemalja, 2018. smo malo iznad prosjeka. Slična je situacija i s konzumacijom marihuane u posljednjih 30 dana.

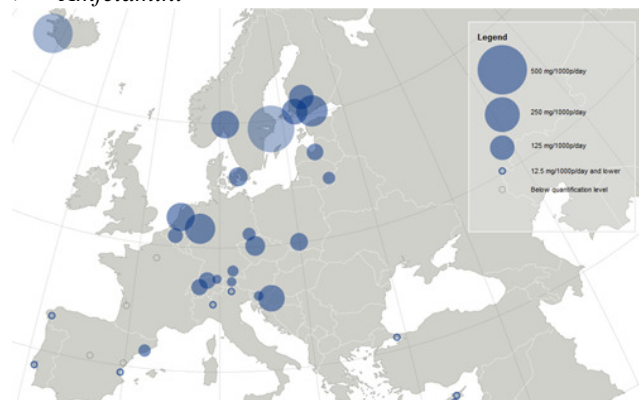

Grad Zagreb je sudjelovalo u praćenju otpadnih voda u okviru međunarodne studije provedene u sklopu COST projekta *Sewage biomarker analysis for community health assessment*. (2019.)

➤ *Kokain*

➤ *Amfetamini*

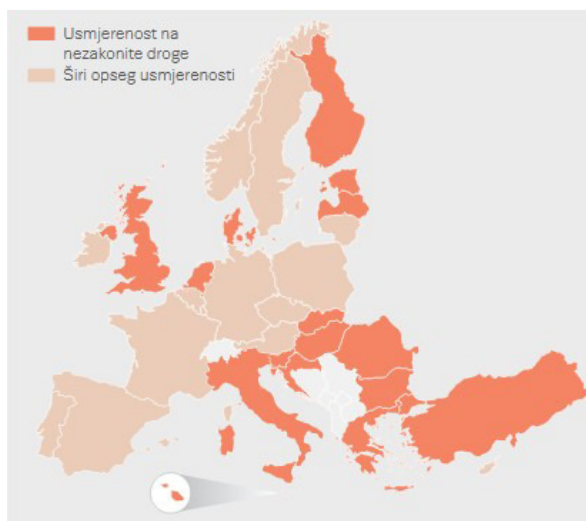

Na području grada Zagreba dnevno se „potroši“ 395.6 miligrama (2018. – 234.5 miligrama) kokaina na 1000 stanovnika što je tri puta više kokaina nego prije pet godina. Zagreb je među prvih dvadesetak gradova kad je riječ o dnevnoj potrošnji amfetamina i ecstasyja (145.7 mg amfetamina, 36.5 mg ecstasyja).

Štetne posljedice povezane s uporabom droga i odgovori na problematiku

Gotovo polovica od 30 zemalja koje EMCDDA prati trenutačno ima uspostavljene nacionalne strategije za suzbijanje zlouporabe droga koje ne uključuju samo nezakonite droge nego i različite kombinacije problema povezanih s tvarima i ovisničkim ponašanjem.

- *Usmjerenost nacionalnih strateških dokumenata o suzbijanju zlouporabe droga*

Izvor: *Europsko izvješće o drogama 2019., EMCDDA*

Prevenција uporabe droga i problema povezanih s drogama među mladima ključan je cilj politike i jedan od stupova Europske strategije o drogama za 2013. - 2020. U okviru projekta Europski standardi kvalitete za prevenciju zlouporabe droga (*eng. European Drug Prevention Quality Standards - EDPQS*) pruža se niz alata za potporu u provedbi standarda u ovom području. U 2019. nastavljeno je s aktivnostima usmjerenim na unaprjeđenje kvalitete programa prevencije ovisnosti u Republici Hrvatskoj, započetim 2011. godine.

Konzumenti opijata čine najveću skupinu koja se podvrgava specijaliziranom liječenju u Europi. Konzumenti kanabisa i kokaina čine drugu i treću najveću skupinu korisnika takvih usluga, a glavni način liječenja predstavljaju psihosocijalne intervencije.

U 2019. godini, u Republici Hrvatskoj je ukupno u zdravstvenom sustavu bilo liječeno 6758 osoba, od čega je 5273 broj svih liječenih osoba od opijata od kojih je 172 bilo liječeno po prvi put. Udio opijatskih ovisnika u ukupnom broju liječenih je sličan kao i prijašnjih godina te je iznosio 78 %